

Varpsund

Norr om Bålsta på det näs som skjuter ut mellan Stora Ullfjärden och Ryssviken står en nästan tre meter hög runsten med inskrift från 1000-talet. Genom sitt läge har den varit väl synlig för resande vare sig man kommit land- eller sjövägen. Det är vanligt att runstenar rests i anslutning till viktiga kommunikationsleder där de kunnat ses och läsas av många.

Foto: Jan Norrman

Runor

+ t--itr : tny • ytr tny : yiti : tny :
--ih : tny : ttrþr : rih-- : htit : þit :
þtir : yntiþ . þþnr hit ih n-h tnytr •
y-b iyntri • tritþ ynt : *itþi :
þt þtir t t-iþ rtiht iþ • rndtr

Ih ynti + nti • ytrri httrt

Translitterering

+ a--itr : auk • kar auk : kiti : auk :
-[l]isi : auk • tiarfr : ris[t]u : stain : þena :
aftir : kunlaif : fopur sin is u[a]s nustr •
m[i]þ ikuari : tribin kuþ : hialbi :
ot þaira al-ik raist ik • runar

is kuni + ual • knari stura

Normalisering

A[ndv]ettr ok Karr ok kiti ok [B]lesi ok DiarfR ræistu stæin þenna æftiR Gunnlæif, faður sinn. Es vas austr með Ingvari drepinn. Guð hialpi and þæiRa. AlrikR(?) ræist-ek runaR. Es kunni val knærri styra.

Översättning

Andvätt och Kår och kiti och Bläse och Djärv reste denna sten efter Gunnlev, sin fader. Han blev dräpt österut med Ingvar. Gud hjälpe deras ande. Jag Alrik ristade runorna. _ Han kunde väl styra knarren.

Publicerad: Upplands runinskrifter nr 654.

Varpsundsstenen finns avbildad redan på Johan Bures runtavla från 1599 och på en teckning av Johan Hadorph och Johan Leitz från 1600-talet. Redan då dessa avbildningar gjordes var två av brödernas namn skadade. Som tur är har bröderna låtit resa ytterligare en sten efter fadern vid Ekilla bro ett par kilometer söderut. Därför kan vi med säkerhet säga att deras namn varit Andvätt och Bläse. Vilket namn som döljer sig bakom den för övrigt säkra runföljden kiti vet vi inte.

Ristarens namn är delvis grunt hugget och den tredje runan är helt borta. Sannolikt skall namnet läsas Alrik. Tidigare försök att läsa det som Äskil är idag övergivna. Däremot är det helt klart Alriks och Äskils ristningar påminner mycket om varandra.

VÄLJ RUNSTEN:

Välj en länk

VÄLJ LANDSKAP:

Välj en länk

Foto: Bengt A Lundberg

Så hittar du dit:

Klicka på länken nedan till Eniros karttjänst.

Eniro.se

Likheterna är så stora att vissa forskare övervägt att det trots namnolikheten faktiskt skulle vara fråga om samme ristare. Karaktäristiskt för inskriften är att r-runan används genomgående där man väntat sig R. Runan o används i denna inskrift sannolikt för att beteckna så kallat u-omljudt a, ett ljud som förmodligen uttalats som ett ö-haltigt nutida å-ljud. Vi har dock valt att inte markera detta ljud i normaliseringen ovan utan återger det med a. Att o-runan i denna inskrift motsvaras av a i normaliseringen skall alltså inte uppfattas så, att det är fråga om det äldre bruket med o-runa för nasalerat a.

Riksantikvarieämbetet Telefon: 08
-5191 8000 **Här finns vi**
E-post:

Fadern har dött tillsammans med Ingvar. Han har alltså deltagit i Ingvar den vittfarnes vikingatåg i österled. Drygt 20 runstenar i Mälardalen är resta över män som dött under denna expedition. Gud skall hjälpa deras själar inte hans (=Gunnlevs). Förmodligen har ristaren innefattat även Ingvars själ i förbönen.

En knarr är ett större havsgående handelsskepp med rymliga lastutrymmen. Knarren omtalas i ytterligare fem vikingatida runinskrifter, två sörmländska och tre uppländska. I Sakshaugs medeltida kyrka vid Trondheimsfjorden i Norge har någon i kalkputsen ristat ett skepp och tillfogat med runor "Här utanför låg en knarr".

Se även:

[Översätta runor](#) - Om translitterering, normalisering och översättning av runor.

[FMIS Fornsök](#) - Läs mer om denna runsten i Fornsök.

Till Uppland

riksant@raa.se Webbredaktionen: redaktionen@raa.se | [Om webbplatsen](#)